

CAMILLE SAINT-SAËNS LE DÉLUGE

Septintajame XIX a. dešimtmetyje C. Saint-Saënsas pradėjo rašyti operas, iš kurių didžiausia jo sėkme gali būti laikoma „Samsonas ir Dalila“. Tai, kad ši opera iš pradžių buvo planuota kaip oratorija, beveik nėra žinoma, kaip ir faktas, kad jau gerokai pasistūmėjusį kompozitorių paralyžiavo tam tikra kūrybinė krizė. Tik Ferenzo Liszto paskatinimas ir pasiūlymas surengti premjerą Veimaro dvaro teatre lėmė sėkmingą kūrinio užbaigimą. Nepaisant vyraujančios nuomonės, kad tikrą kompozitorių apibūdina tik operos, C. Saint-Saënsas sukūrė svarbių kūrinių orkestrinės muzikos srityje. Vos per penkerius metus, 1872-1876 m., jis parašė keturias simfonines poetas, kurios atskleidžia kompozitoriaus pastangas atnaujinti simfoninę formą. Nepaisant to, visuose muzikos žanruose, prie kurių prisilietė C. Saint-Saënso plunksna, pastebimas stiprus polinkis į folklorizmą ir egzotiką.

Tuo metu, kai buvo parašyta oratorija „Tvanas“, kompozitorius dirbo bažnyčios vargonininku ir mokytojavo garsiojoje Niedermeyerio bažnytinės muzikos mokykloje. 1899 m. išleistame esė rinkinyje „Portretai ir atminimai“ C. Saint-Saënsas skiria atskirą straipsnį libretistui Louisui Galletui. Čia jis su tam tikru pasididžiavimu rašo, kad visi jo ir L. Galletto projektai buvo drąsūs, netgi įžūlūs. Jie abu laikė save ne tik operos novatoriais, bet ir naujos prancūziškos oratorijos kūrėjais. Iki XIX a. pirmosios pusės oratorijos žanras Prancūzijoje neturėjo jokių reikšmingų tradicijų, o kompozitoriaus idėja sukurti originalią oratoriją apie pasaulinį tvaną kilo tiesiog studijuojant Bibliją.

Oratorijos libretas sukurtas pagal biblinę istoriją, aprašytą VI-IX Pradžios knygos skyriuose. Vyraujanti nuostata, kad nusigręžimas nuo Dievo malonės paskatino antrąjį naują pasaulio sukūrimą, dalyvaujant Nojui, kaip Dievo pasiuntiniui ir gelbėjantis laivu-arka kaip miniatiūrine pasaulio versija, iš principo yra klaidinga. Nors Dievas baudžia kūrinių už nusikaltimus, drauge su bausmės paskelbimu jis parodo gelbstinčios meilės formą savo ištikimajam Nojui, kuriam patikimas Kūrėjo ir žmogaus santykių pertvarkymas. Oratorijos įvardijimas bibline poema byloja apie epiškai poetizuotą biblinės legendos atpasakojimą. Tokio tipo libreto poezija neleidžia jokio personalizavimo, librete neminimi Nojaus žmona ir sūnūs. Jokie „vaidmenys“ atlikėjams neskiriami, o solo balsai naudojami atsižvelgiant į muzikavimo tendencijas atitinkamame epiniame, lyriniame ar draminiame kontekste. Choras didžiąja dalimi atlieka muzikinę-dramaturginę funkciją. Jo užduotis – pakartojant sustiprinti ir pabrėžti tai, kas jau buvo pasakyta solistų.

Pirmąją dalį autorius komponuoja melodramos maniera, panašiai kaip ir trečiąją. Tarp pasakojimo, kuris pateikiamas trumpomis atkarpomis, skamba instrumentinė muzika, kurios motyvai gali būti tiek retrospektyvūs (pavyzdžiui, perimantys motyvus iš antrosios preliudo dalies), tiek tarnaujantys rečitatyvo pratęsimui. Šios trumpos instrumentinės atkarpos suteikia laiko apmąstymams, atsigręžiant į tai, kas buvo pasakyta anksčiau. Abstrakti muzikinė interliudo forma pakeičia nuotaiką iš dramatiškos į nuosaikią. Antroji oratorijos dalis pradeda rečitatyvu: tenoras deklamuoja tarsi atitikdamas romantinę arfininko metaforą – skambant arfos akompanimentui. Tradiciškai arfininkas atlieka mistinę-religinę funkciją: jis ne tik palaiko ryšį su antgamtinėmis galiomis ar mirusiųjų karalyste, bet ir gieda protėvių giesmes. Turėdamas tinkamų žinių ir galių jis gali išlaikyti pusiausvyrą tarp laukinės gamtos ir civilizacijos. Vėliau kompozitorius sutirština orkestruotę, tarsi perspėdamas apie grėsiantį potvynį. Trečioji oratorijos dalis savo struktūra formaliai panaši į pirmąją dalį, tik čia kompozitorius naudoja visą orkestro galimybių skalę. Tai – spalvingiausia dalis ne tik instrumentuotės, bet ir harmoninio spektro požiūriu. Oratorija baigiasi didžiule, triumfuojančia fuga, tarsi himnu.

Oratorijoje „Tvanas“ C. Saint-Saënsas atsisako to, kas iki tol buvo būdinga prancūzų oratorijai, t. y. liturgijos dalių integravimo. Su tuo gali būti susijęs faktas, kad 1903 m. popiežius Pijus X kritikavo kūrinio „pasaulietinį braižą“. Pats kompozitorius taip atsiliepė į popiežiaus kritiką: „Nėra religinio, tikraja šio žodžio prasme, meno, kurį būtų galima aiškiai atskirti nuo pasaulietinio. Yra gera ir bloga muzika. Visa kita – mados ar požiūrio klausimas, nieko daugiau.“

<p>LE DÉLUGE (Poème biblique de Louis Gallet)</p> <p>1ÈRE PARTIE</p> <p>Corruption de l’homme</p> <p>Colère de Dieu</p> <p>Alliance avec Noé</p> <p>Ténor</p>	<p>TVANAS (Louiso Galleto biblinė poema)</p> <p>I DALIS</p> <p>Žmonių sugedimas</p> <p>Dievo rūstybė</p> <p>Sandora su Nojumi</p> <p>Tenoras</p>
---	--

En ce temps-là, les fils de l'homme étaient nombreux
Au pays du soleil sur les chemins poudreux,
Leurs tentes abritaient de robustes familles;
Les anges enviaient la beauté de leurs filles;
Les fils de Dieu venaient s'asseoir au milieu d'eux.
Or ceux-ci dédaigneux de leur splendeur première,
Désirèrent l'amour des vierges de la Terre!
Et de cette union sortirent des géants.
L'homme dégénéra dans les âges suivants.

Contralto

Bientôt, le mal grandit comme une lèpre immonde.
Par ses iniquités, l'homme outragea le Ciel!
Et Dieu se repentit d'avoir créé le monde.

Chœur

Et Dieu se repentit d'avoir créé le monde.

Ténor

Et voici ce que dit la voix de l'Éternel:

Ténor, contralto, chœur

J'exterminerai cette race

Gyveno anuomet gausybė žmonių
Saulėtam krašte, ant apšviestų takų,
Jų būstai ten glaudė tvirtąsias šeimas;
O grožis dukrų - pavydu angelams;
Ir Dievo vaikai ten sėdėjo tarp jų.
Ir spindesį savo kilmingą pametę,
Jie troško mylėti vien žemės mergele!
Iš ryšio to užgimė mums milžinai.
Bet žmonės išsigimė amžiais kitais.

Altas

Išplito blogis tas kaip raupsai pragaištingi.
Nes savo kaltėmis žmogus supykde dangų!
O Dievas gailestavo, pasaulį šį sukūręs.

Choras

O Dievas gailestavo, pasaulį šį sukūręs.

Tenoras

Tuomet Viešpats tarė galingu balsu:

Tenoras, altas, choras

Sunaikinsiu aš šitą rasę

Car ces hommes que je maudis
Se sont détournés de ma face
Et m'outragent de leurs défis.

Contralto

Toute justice est méprisée!

Ténor

Toute union sainte est brisée!
Tous les crimes sont triomphants!

Chœur

Comme la chair, l'âme est impure
Et le vice a mis sa souillure
Jusque sur le front des enfants.
J'exterminerai cette race
Car ces hommes que je maudis
Se sont détournés de ma face
Et m'outragent de leurs défis.

Ténor

Noé, cependant trouva grâce devant le Seigneur irrité.

Dėl šitų žmonių prakeiktų
Nes jie nuo manęs nusigręžę
Man priekaištus beria savus.

Altas

Paniekintas teisingumas!

Tenoras

Sugriautas bendrystės šventumas!
Triumfuoja blogybė visa!

Choras

Ir kūnai, ir sielos netyros jų tapo
O ydos seniai pragaištingai sutepę
Net veidus tyruosius šių žemės vaikų.
Sunaikinsiu aš šitą rasę
Dėl šitų žmonių prakeiktų
Nes jie nuo manęs nusigręžę
Man priekaištus beria savus.

Tenoras

Tik Nojus patyrė užrūstinto Dievo gerumą.

Contralto, chœur

C'était un homme juste et plein d'intégrité.

Ténor

Dieu lui dit:

Basse

Ma clémence est lasse;

Et le temps est venu de ma sévérité!

Fais une arche de bois, haute, large et profonde

Que ta femme, tes fils, les femmes de tes fils

Et des couples choisis

Entre tous les êtres du monde

Dans cette arche soient réunis.

Avec les tiens et toi, je veux faire alliance.

Hâtez-vous car il faut que mon œuvre commence

Et que les méchants soient punis!

Contralto

Toute justice est méprisée!

Ténor

Toute union sainte est brisée!

Altas, choras

Nes doras, labai sąžiningas jis buvo.

Tenoras

Dievas jam tarė:

Bosas

Jau mano gerumas išseko;

Atėjo griežtumo metas!

Dirbk arką medinę, aukštą, plačią ir gilią

Savo žmonai, sūnums, ir žmonoms tų sūnų

Ir poroms išrinktoms

Iš pasaulio būtybių visų

Visi susirinkit šion arkon.

Su tavim ir taviškiais aš sandoros siekiu.

Bet laikas pradėt, tad visi paskubėkit

Ir tegul nedorėliai bus nubausti!

Altas

Paniekintas teisingumas!

Tenoras

Sugriautas bendrystės šventumas!

Basse

Tous les crimes sont triomphants!

Chœur

Comme la chair, l'âme est impure

Et le vice a mis sa souillure

Jusque sur le front des enfants.

J'exterminerai cette race

Car les hommes que je maudis

Se sont détournés de ma face

Et m'outragent de leurs défis.

2ÈME PARTIE**L'Arche****Le Déluge****Ténor**

Noé fit ce que Dieu lui commandait de faire.

Chœur

Et les eaux du déluge envahirent la terre

Et dans les profondeurs de l'abîme et des cieux

Bosas

Triumfuoja blogybė visa!

Choras

Ir kūnai, ir sielos netyros jų tapo

O ydos seniai pragaištingai sutepę

Net veidus tyruosius šių žemės vaikų.

Sunaikinsiu aš šitą rasę

Dėl šitų žmonių prakeiktų

Nes jie nuo manęs nusigręžę

Man priekaištus beria savus.

II DALIS**Arka****Tvanas****Tenoras**

Ir Nojus darė tai, ką jam įsakė Dievas.

Choras

Ir potvynio vandenys žemę užliejo

Aukštajam danguj ir bedugnėj giliausioj

Avec un choc terrible au milieu des ténèbres
Se heurtèrent les flots et les vents furieux!
Le soleil s'éteignit sous les voiles funèbres,
Comme si l'onde immense allait durer toujours!
Et l'eau du ciel tomba durant quarante jours!
Et les flots s'élevaient au dessus des ruines
Et devant le fléau désertant leurs cités
Les hommes éperdus fuyaient vers les collines
Et les aigles planaient sur les champs dévastés.
L'onde lente montait, sûre de ses victimes
Et sourde à leurs cris de terreur.
Elle couvrit les monts et leurs plus hautes cimes.
Et les rugissements des monstres en fureur
Et les clameurs de l'homme et les bruits de l'espace
S'apaisèrent alors comme un souffle qui passe
Car tout ce qui vivait sur terre fut détruit.
L'arche close flottait sur cet océan morne.
Au hasard elle allait vers l'horizon sans borne
Au milieu de l'horreur d'une éternelle nuit.

3ÈME PARTIE

La Colombe

Sortie de l'Arche

Tamsos apgaubti su trenksmu negirdėtu
Pakilo tuoj bangos ir tūžmingi vėjai!
Net saulę šie gedulo debesys gožė,
Ši siaubo banga amžina buvo, rodės!
Ir keturiasdešimt dienų vanduo liejos!
Ir bangos pakilo virš miestų griuvėsių
Ir ėmė tuštėti kraštai nuodėmingi
Nes žmonės iš baimės į kalnus sulipo
Ir kilo ereliai virš apgriautų laukų.
O bangos vis kilo lyg aukų nematytų
Ir siaubo šauksmų ar klyksmų negirdėtų.
Užliejo jos kalnus ir viršūnes aukščiausias.
Tuomet tartum siautėjančių pabaisų staugimas
Žmonių šurmulys, ir triukšmas nurimo,
Nutilo, kaip mirštančio kvapas baigtinis,
Nes visa, kas gyva šioj žemėj – sunyko.
Tik arka siūbavo niūriam vandenyne.
Dreifuodama link horizonto ji slydo
Šios siaubo nakties amžinos apsupta.

3 DALIS

Balandis

Išėjimas iš arkos

Bénédiction de Dieu

Soprano

Or Dieu se rappela cependant sa promesse.
Un souffle s'éleva doux comme une caresse
Présageant que le deuil du monde allait finir.
Et Noé put ouvrir la fenêtre de l'arche.
Le corbeau s'envola des mains du patriarche
Pour ne plus revenir.
Puis il donna l'essor à la colombe frêle;
Ne trouva point d'abri pour reposer son aile
Cette première fois elle revint le soir...
Après sept jours, partit encore la messagère.
Elle allait moins timide à travers le ciel noir.
Sur l'onde frissonnante une senteur légère,
Dans l'espace un reflet des rayons printaniers,
Tout disait que la terre émue et rajeunie
Palpitait de l'ardeur d'une nouvelle vie
Et que ces jours d'épreuve étaient bien les derniers.
Cette deuxième fois elle revint joyeuse,
Elle apportait dans l'arche un brin d'olivier vert,
On connut que le sol était à découvert.
Après sept autres jours, la blanche voyageuse

Dievo palaiminimas

Sopranas

Bet savąjį pažadą Dievas tesėjo.
Pasklido jo dvelksmas, švelnus, kaip glamonė,
Kaip ženklas, kad gedulas baigsis tuojau.
Tad Nojus lėtai arkos langą pravėrė.
Ir varnui iš rankų savųjų skristi liepė
Bet jis nesugrįžo, deja.
Tada jis balandžiui švelniam skristi leido;
Bet žemės neradęs, kur pailsinti sparno
Sugrįžo jisai pirmąkart vakare...
Po dienų septynių vėl balandis išskrido.
Per tamsųjį dangų jis droviai praskriejo.
Ir lengvas alsavimas bangas tas užliejo,
Spindėjo pavasario saulė erdvėj,
O viskas bylojo, kad žemė atgimsta,
Pulsuoja naujosios gyvybės aistra,
Išbandymų dienos jau baigias, tiesa.
Antrąkart balandis džiaugsmingai sugrįžo,
Snape jisai nešė alyvmedžio šaką,
Žalia ji, nors žemė tebuvo plika.
O dar po savaitės baltasis balandis

S'envola de nouveau vers les monts entrevus.
Cette troisième fois, elle ne revint plus.
Et Noé regardant alors, vit que la terre
Renaissante montait dans des flots de lumière.

Chœur

Il sortit donc de l'arche et bâtit un autel;
Des victimes sans nombre y furent immolées;
Un arc resplendissant parut dans les nuées.

Quatuor de solistes et chœur

Et voici ce que dit encore l'Éternel:
Je ne maudirai plus la terre
Vous et moi nous sommes liés
Et notre alliance m'est chère
Croissez donc et multipliez.
Quand vous verrez cet arc briller sur le nuage,
Hommes souvenez-vous
Qu'il doit être à jamais
Le signe rassurant, le symbole et le gage
De la paix que je vous promets.

Išskrido į kalnus, kuriuos akys jo žvalgė.
Ir trečiąjį kart nebegrižo jisai.
Stebėdamas skrydį Nojus pamatė,
Kad žemė vėl spindi šviesiaisiais srautais.

Choras

Jis išėjo iš arkos ir aukurą pastatė;
Ten buvo aukojamos aukos skaitlingos;
O debesį nušvietė spindintis lankas.

Solistų kvartetas ir choras

Ir štai ką tuomet jiems Viešpats pasakė:
Aš žemės daugiau niekada neprakeiksiu
Nes esame mes susieti amžinai
Ir sandora mūsų brangi man tikrai
Tad būkit vaisingi ir dauginkitės.
Kai šį lanką regėsit, spindint virš debesų,
Prisiminkite žmonės –
Jis per amžius tvarus
Tai – simbolis ženklas ir pažadas tos
Taikos, kurią jums aš per amžius nešu.